

Тема: Три стани середньовічного суспільства. Феодалізм.

Очікувані результати

Після цього уроку учні:

- зможуть назвати основні стани суспільства, його характерні ознаки, особливості станової монархії;
- порівнювати становище різних станів середньовічного суспільства;
- характеризувати станову монархію, систему васалітету.

Основні поняття: «стани», «становою монархія», «васал», «феод», «сеньйор», «феодальна драбина».

Хід уроку

I. Організаційна частина уроку

II. Актуалізація знань учнів

Запитання для бесіди

1. Що таке внутрішня колонізація?
2. Які наслідки мала внутрішня колонізація?
3. У чому полягали технічні досягнення в Середньовіччі?

III. Вивчення нового матеріалу

1. Феодалізм

Розповідь учителя

Феодальний лад сформувався на теренах Європи в результаті взаємодії пізньо- римських світоглядних засад із суспільними відносинами, що утверджувалися в середовищі варварів.

Він прийшов на зміну рабовласництву і панував у Західній Європі з V до XV ст. У його основі — власність феодала на землю і залежність (поземельна й особиста) селян від нього. За користування землею селяни несли повинності: вони виконували різноманітні роботи в господарстві феодала (рента відробіткова, панщина), приносили йому продукти харчування і ремісничі вироби (натуральна рента або оброк), а також працювали на так званих «громадських роботах» (ремонтували мости, мури, будували замки тощо). Було ще ряд прав, що належали феодалу, зокрема, право «мертвої руки», тобто вирішення умов успадкування після смерті селянина.

Працюємо з поняттям

Назва «феодалізм» походить від слова фео́д — земельний маєток із залежними селянами, який васал отримував від сеньйора за вірну службу. Спочатку фео́д був умовним володінням, а згодом став спадковим і передавався від батька до сина.

Працюємо з документом

Текст 1. Уривок з поеми Алдальберона Ланського

Вчитель історії та права Черкаської ЗОШ № 7 Штепа І.Д.

Жодна вільна людина не змогла б прожити без сервів: ні виконати будь-якої роботи, ні зробити будь-якої покупки. Ми бачимо, що королі й прелати (вище духовенство) самі - серви своїх сервів. Серв годує господаря, який переконає, що це він годує серва. І не бачить серв кінця своїм сльозам і жалям. Так дім Божий, єдиний, шановний, розділений на три частини - одні моляться, інші б'ються, треті працюють. Три частини, що є сусідами, не страждають від свого розподілу: послуги, що надаються однією з них, служать умовою для праці двох інших; у свою чергу, кожна частина бере на себе турботу про ціле.

Запитання до тексту

- 1) Як ви розумієте, хто такі серви?
- 2) Чи правильне твердження, що «господар годує серва»?
- 3) На які частини ділить суспільство Алдальберон Ланський?

2. Три стани середньовічного суспільства

Розповідь вчителя:

Освічені люди середньовіччя ще тоді підмітили, що суспільство поділяється на різні соціальні групи — зі своїми правами та обов'язками. Середньовічне суспільство не знало рівності в правах та обов'язках. Найбільшого поширення набула теорія про поділ суспільства на три стани. Соціальний статус успадковувався від батька до сина.

Працюємо з документом.

Єпископ Адальбер Ланський про три стани (XI ст.)

Перший стан — воїни, захисники церкви і народу, усіх без винятку, як сильних, так і слабких... другий стан — селяни; ці нещасні люди мають щось

лише ціною важкої праці. Усім — грошима, одягом, харчами — забезпечують вони весь світ. Жодна вільна людина не змогла б прожити без селян...

Селянин годує господаря, який стверджує, що це він годує селянина... Так, дім

Божий (суспільство) поділяється на три частини: одні моляться, інші воюють, ще якісь працюють. Три... частини не потерпають від своєї відокремленості: послуги, надані однією з них, створюють умови для праці двох інших; відповідно кожна частина піклується про ціле. Так, цей троїстий союз залишається єдиним, завдяки чому панує закон, а люди насолоджуються миром.

Вчитель історії та права Черкаської ЗОШ № 7 Штепа І.Д.

1. Чим єпископ Адальберт пояснював такий поділ суспільства? 2. Що було покладено в основу цього поділу? 3. Що, на думку єпископа, забезпечувало єдність суспільства?

3. Духівництво

Розповідь вчителя

У згаданій схемі поділу суспільства на три стани на першому місці стояли монахи і священники. Їхнім головним завданням було піклуватися про спасіння християнських душ. Це заняття в уяві людей того часу було важливішим за будь-які земні справи.

Для боротьби проти своїх ворогів церква використовувала відлучення і інтердикт. Для середньовічної людини відлучення від церкви було страшною карою. Фактично це означало втрату всіх прав члена суспільства. Людина не мала можливості брати участь у християнських обрядах, обіймати будь-які посади, ніхто не мав права їй допомагати, її могли навіть убити. Якщо церква вважала, що в непокорі винні не тільки окремі люди, вона могла відлучити цілі села, міста або навіть країни. Таке відлучення називалося *інтердиктом*.

4 Феодали.

Розповідь вчителя

Усіх великих землевласників, які жили завдяки праці залежних селян, називали феодалами. Вони становили

2—5 % населення, посідаючи панівне становище в суспільстві. Між феодалами склалася система відносин, яка отримала назву васалітет.

Працюємо за схемою

Запитання.

А чи легко було стати рицарем? І як ним стати? Бо ж рицарем не народжувалися.

Інтерактивний метод «Мікрофон».

Працюємо з документом

Релігійний обряд посвячення в рицарі (ХІ ст.)

Спершу єпископ благословляє прапор (рицаря). Молитва: «Боже вічний і всемогутній... освяти небесним благословенням цей прапор, готовий до бою,

щоб він був сильним у боротьбі проти невірних та бунтівних народів, і щоб за твого заступництва він навіював жах на ворогів люду християнського...»

З'єднані рицарем спис і прапор єпископ освячує святою водою. далі він благословляє меч: «дозволь благословити цей меч на поясі раба твого, щоб він міг охороняти і захищати церкву, удів, сиріт і всіх тих, хто служить Богові,

проти жорстокості ворога, і щоб він навіював жах на всіх тих, хто виступив проти нього...»

1. Хто оголошувався головним ворогом рицаря і церкви? 2. Із якою метою церква проводила обряд посвячення в рицарі?

5 Селянство

Розповідь вчителя

Вчитель історії та права Черкаської ЗОШ № 7 Штепа І.Д.

Селянство було найчисельнішою верствою середньовічного суспільства. Воно вважалося найнижчим станом у соціальній структурі феодального суспільства, але вкрай важливим і необхідним. Селяни перебували поза феодальною ієрархією, вони були не васалами, а підданими. Якщо у стародавньому світі працю зневажали як негідну вільного громадянина, то за середньовіччя трудівників поважали. Навіть церква освячувала фізичну працю — «добування хліба насущного у поті лица свого». Але це торкалося лише селян, яких тим самим стримували від соціальних виступів. Панівні прошарки суспільства до фізичної праці ставилися зневажливо. Хоч селянство годувало всі верстви, життя його було нелегким.

Повинності селян

(заповнити таблицю)

Панщина	
Натуральний оброк	
Грошовий оброк	
Інші повинності	

V. Закріплення знань учнів

Робота з картками

Картка № 1

Визначте порядок взаємозалежності феодалів.

- Сеньйор барона;
- васал маркіза або герцога;
- сеньйор лицаря;
- прямий сеньйор герцога;
- васал графа;
- прямий васал короля.

Картка № 2

1. Що таке феодальна драбина?

2. Укажіть, яке місце на ній посідали король, граф, герцог, чернець, барон, селянин, лицар.

Картка № 3

1. До рицарського кодексу честі входили:

- а) покірність влади;
- б) вірність;
- в) хоробрість;
- г) щедрість;
- д) освіта.

2. Військові змагання лицарів називалися:

- а) тренування;
- б) турнір;

Вчитель історії та права Черкаської ЗОШ № 7 Штепа І.Д.

в) дуель.

3. До рицарського кодексу честі не відноситься:

а) поклоніння Прекрасній Дамі;

б) вірність сеньйору;

в) обережність в бою;

г) ошадливість.

Відповідь: 1 б, в, г; 2 б; 3 в, г.

V. Оцінювання знань учнів

VI. Домашнє завдання